

TEMETTUAT KAYITLARINA GÖRE 19. YÜZYIL ORTALARINDA BÜYÜKÇEKMECE DÂHİLİNDEKİ ÇİFTLİKLER

IN BÜYÜKÇEKMECE FARMS ACCORDING TO RECORD OF TEMETTUAT IN 19TH CENTURY

Arif KOLAY*

Öz

Osmanlı Devletinde çift öküzle sürülebilecek büyüklükteki toprak parçaları "çiftlik" olarak ifade edilirdi. Önceleri küçük bir çiftçi aileye yetebilecek büyüklükte toprak birimi iken daha sonraları büyük zirai işletmeleri ifade eden bir anlam kazandı. Çiftlikler has, zeamet, timar veya mülk yoluyla verilirlerdi. Yani başta saray mensupları olmak üzere, yüksek rütbeli devlet adamları ve maddi açıdan zengin kimseler çiftlikleri tasarruf edenler olurlardı. Bir kısmı ortaklık yoluyla işletilirken bir kısmı müstecirler tarafından kiralanarak işletilirdi. Çiftliklerin bir kısmı daha sonra çiftlik köyler halini aldı. Büyükçekmece çiftlikleri de bu bağlamda değerlendirilebilir. Elimizdeki 1840 tarihli temettuat defterinde bu çiftliklerin yirmi üçünün kaydı bulunmaktadır. Çiftliklerin sahipleri ve müstecirleri bellidir. Bu çiftliklerin XIX. Yüzyıl ortalarındaki durumu temettuat defterlerinin verdiği bilgiler doğrultusunda ele alınmıştır. Öncelikle genel girişten sonra Büyükçekmece'nin tarihi gelişimi hakkında bilgi verilmiş, sonra zikredilen yirmi üç çiftliğin sahipleri, ödedikleri vergiler, varsa müstecirleri, çiftlikteki hayvan cinsleri ve sayıları, emlak ve hayvanların kıymetleri ve toplam gelirleri ele alınmıştır. En son ise konunun daha iyi anlaşılması için veriler tablo halinde verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İstanbul, Büyükçekmece, Çiftlik, Temettuat, Osmanlı.

Abstract

In the Ottoman Empire, large pieces of land that could be driven by double oxen were expressed as "farms". Prior to this, a small farmer was a large unit of land that the family could afford, but later it gained a meaning that meant big agricultural enterprises. Farms were given through "has, zeamet, timar" or property. In other words, they were the high-ranking statesmen, especially members of the palace, and the money-rich farmers who saved money. Some were operated through partnership, while some were leased by undersecretaries. Some of the farms later became farmers. Büyükçekmece farms can be evaluated in this context. There are twenty-three recordings of these farms in the book of dated 1840 dated to us. The owners and owners of the farms are definite. These farms are XIX. The situation in the middle of the century was handled in accordance with the information given by the book of mortgages. After the general introduction, information on the historical development of Büyükçekmece was given and then the owners, the taxes they paid, the taxpayers, the animal species and numbers of the farms, the assets and the assets of the farms and the total income of the mentioned farms were discussed. Lastly, given tables are given for better understanding of the subject.

Keywords: İstanbul, Büyükçekmece, Farm, Temettuat, Ottoman.

Giriş

Osmanlı Devletinde çift öküzle sürülebilecek büyüklükteki (60-150 dönüm arası) toprak parçaları "çiftlik" olarak ifade edilirdi. Önceleri küçük bir çiftçi aileye yetebilecek büyüklükte toprak birimi iken daha sonraları büyük zirai işletmeleri ifade eden bir anlam kazandı. Çiftlikler has, zeamet, timar veya mülk yoluyla verilirlerdi (İnalçık, 1993: 313-314, Gökmen, 2015: 200). Yani başta saray mensupları olmak üzere, yüksek rütbeli devlet adamları ve maddi açıdan zengin kimseler çiftlikleri tasarruf edenler olurlardı. Bir kısmı ortaklık yoluyla işletilirken bir kısmı müstecirler tarafından kiralanarak işletilirdi. Çiftliklerin bir kısmı daha sonra çiftlik köyler halini aldı. Büyükçekmece çiftlikleri de bu bağlamda değerlendirilebilir. Elimizdeki 1840 tarihli temettuat defterinde bu çiftliklerin yirmi üçünün kaydı bulunmaktadır.

Büyükçekmece ve çevresi hem hayvancılık hem de zirai faaliyetler ve tarım için elverişli bir alana sahipti. Bundan dolayı da bölgede köylerle birlikte irili ufaklı çiftlikler de bulunmaktaydı. Büyükçekmece sınırları içinde yer alan bu çiftliklerin gerek buldukları bölgeye gerekse bölge dışına ekonomik ve sosyal açıdan ciddi katkıları olduğu açıktır. Büyükçekmece bölgesindeki çiftliklerin 19. Yüzyıl ortalarındaki sosyo-ekonomik yapısını ortaya çıkarmak için yapılan bu çalışmanın temel kaynağını Başbakanlık Osmanlı Arşivinden temin edilen 6752 numaralı temettuat defteri teşkil etmektedir. Bu defter Hicri 1256 (1840) tarihlidir. Temettuat tahrirlerinin ilk örneklerinden biri olması bakımından ayrıca önem taşımaktadır.

Temettü, Arapça "metea"dan türemiş bir kelime olup, kâr etme, fayda görme, mal, eşya, kazanç, anlamlarına gelir (Sami, 2015: 437, Pakalın, 1993:453, Doğan, 2014:209). 1839'da Tanzimatın ilanıyla birlikte ciddi reformlar yapıp, vergi sistemi büyük ölçüde değiştirildi (Bizbirlik-Atar, 2009: 38, Adıyeke, 2000: 769). Tebaanın sosyal, hukuki ve mali bakımdan eşitliği kabul edildiğinden o zamana kadar ocaklık olarak devlete

* Yrd. Doç. Dr.: Dumlupınar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, arif.kolay@dpu.edu.tr

temin ettikleri kereste, güherçile, kendir gibi maddelerle köprücülük, derbencilik gibi bazı mükellefiyetlerine son verilerek bunların yerine tek bir vergi alınması prensibi getirildi ve buna da “temettü vergisi” dendi. Bu verginin alınabilmesi için de tebaanın gelirinin bilinmesi gerekiyordu. Bu amaçla vergi toplayan görevlilerin nezaretinde olmak üzere bütün mal, mülk ve hayvanları içine alan gelir sayımı yapılmaya başlandı. 1840 yılından itibaren yürürlüğe konan vergi tespit edilip köy veya mahallelerin ödeyecekleri miktarlar belirlenmişti. Köy muhtar ve imamları ile papazlar eliyle toplanacak verginin dağılımı herkesin ekonomik durumuna göre ayarlandı (Kütükoğlu, 1999: 541-542; Eldem, 1994: 178-179). İnsanların iktisadi durumları ile ilgili bilgiler “temettuat defterleri” denen defterlere kaydedildi. Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nde “ML.VRD.TMT.d” olarak kodlanan Temettuat defterlerine şehir, kaza, kasaba, nahiye, köy, mezra ve çiftlik gibi tüm yerleşim birimlerinde yaşayan Müslüman ve gayrimüslim ahalinin emlak, arazi ve gayrimenkulleri ile bütün cins ve evsaptaki hayvanlar ve yetiştirmiş oldukları ürünler ayrıntılı olarak kaydedildi (Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, 2000: 254).

Yazımı biten defterler muhtarlar ve imam (Müslüman olmayan topluluklarda ise cemaat önderi) tarafından tasdik edilmek zorunda idi. Defterlerin yazım işi tamamlanınca, bağlı oldukları kazaya gönderilip burada kontrol edildikten sonra da bir üst idari birime gönderiliyordu. Sancak merkezine gelen defterler burada tekrar kontrol edilip temize çekilerek ciltleniyordu (Tuna, 2004: 290). Temettuat defterinde kullanılan yazı çeşidi rik’adır. Defter kapağında o defterin hangi kaza, kasaba, mahalle, köye ya da çiftliğe ait olduğu belirtilmiştir¹.

Büyükçekmece’ye bağlı çiftliklerin kayıtlı olduğu bu defterde çiftlik sahiplerine ait bilgiler 6752 numaralı defterin 75. sayfasından başlamaktadır. Bunun yanında kayıtların yazılmaya başlandığı ilk sayfanın üstünde çiftliklerin adı ve hangi kazaya ya da kasabaya bağlı olduğu başlık şeklinde yazılmıştır². Defterin başlığında kaydedilen menkul ve gayrimenkuller ile bunların ne amaçla kaydedildiği belirtilmiştir.

Defterin kapağında “Silivri Kazasına Tabi Çekmece-i Kebir Kasaba Mahallat-ı İslam ve Çiftlikatının Emlak ve Hayvanat ve Temettuatı ve Vergisi Defteridir” ibaresi bulunmaktadır. Bu ifadelerden de sahip olunan malların hane sahiplerine getirdiği yıllık gelirlerin dikkate alındığı görülmektedir.

Temettuat defterinde yukarıda bahsedilen başlık kısmından sonra hane reisleriyle ilgili bilgiler kaydedilmiştir. Hane reisinin özelliklerinden bahsedilmeden önce “hane” ve “numro” ibareleriyle hane reisinin ikamet ettiği ev tarif edilmiştir. Buradaki numro ibareleri hane numarasından ziyade hanede mevcut olan erkek sayısını belirtmektedir. Yine burada diğer genel temettuat defterlerinden farklı olarak her hanede bulunan büyük küçük tüm erkek nüfus kayda geçirilmiştir. Çiftliklerde ise hane ve numara bilgisi yoktur. Sadece çiftliğin sahibi ya da mutasarrıfının kim ya da kimler olduğu yazılmıştır. Kişinin mesleği ile ilgili bilgi çiftlik sahibinin tanımlandığı cümlelerin devamında yazılmıştır. Bundan sonra da metnin üstünde sırasıyla soldan sağa olarak, çiftlik sahibinin başka bir yerde ikamet ediyor ise ikamet ettiği yer bilgileri³, varsa bir önceki sene hınta (buğday), şair (arpa), alef (yulaf), fiy gibi hububattan elde edilen hasılat, “bir senede salyane tevziatı mucibince verdiği tekâlif” yani vergi kuruş olarak kaydedilmiştir.

Temettuat defterlerinde genellikle köy imamı ve muhtar; gayrimüslimlerin bulunduğu yerleşim birimlerinde de oranın dini temsilcisi hane kayıtlarında genellikle ilk sırada yazılırdı. Fakat bu defterde buna dikkat edilmemiştir. Çiftlik sahiplerinin uğraştıkları işler ve meslekleri ile ilgili bilgilerin kaydediliş biçimine bakılırsa büyük çoğunluğunun devletin üst kademelerinde görev yapan ya da daha önceleri yapmış kişiler olduğu görülmektedir.

Çiftlik mutasarrıflarının isimleri ve özelliklerinin belirtilmesinden sonra alt kısımda çiftliklerin sahip olduğu menkul ve gayrimenkuller sıralanmıştır. İlk sırada mezru (ziraat yapılan) ve hâli (boş ya da nadasa bırakılmış) tarlaların bilgisi bulunmaktadır. Tarla bilgilerinden sonra da belirli bir sıra ile bağ, çayır, bahçe gibi araziler ile sahip olunan hayvanlar, icar olarak işlettikleri araziler ve buralardan elde ettikleri ürünler, ince ayrıntılarla birlikte belirtilmiştir.

Temettuat defterinde çiftlik sahiplerinin sahip olduğu menkul ve gayrimenkullerin o yılki kıymeti de kayda geçirilmiştir. Bilgilerle ilgili son kısımda emlak, hayvan, temettü toplamları ile bunların hepsinin toplamı kuruş cinsinden yazılmıştır.

1. Büyükçekmece’nin Tarihi Gelişimi

¹ İncelediğimiz defterde “Silivri Kazasına Tabi Çekmece-i Kebir Kasabası Mahallât-ı İslam ve Çiftlikatının Emlak ve Hayvanat ve Temettuat ve Vergü-yi Sabık Defteridir” şeklinde yazılıdır.

² “Çiftlik-i Sadık Paşa der Karye-i Moha” vb. BOA, ML.VRD.TMT. d. nr. 6752.

³ Mesela burada çiftlik sahibi olan Mehmed Tahir oğlu Mustafa Atıf Efendi için “İstanbul’da Kocamustafa Paşa mahallesinde ikamet etmektedir” ibaresi yer almaktadır. BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 2.

Günümüzde Büyükçekmece, Marmara Bölgesi'nde, İstanbul iline bağlı bir ilçedir. Büyükçekmece İlçesi'nin tarihi oldukça eski çağlara kadar dayanmaktadır (Eyice, 1977-1978: 57). Çekmece adının nereden geldiği konusunda çeşitli rivayetler olmasına rağmen kesin bir bilgi yoktur. Bizans döneminde çeşitli defalar istilaya uğrayan bölge Osmanlılar zamanında Birinci Murad (1360-1389) tarafından fethedilmiştir. Ankara Savaşı'ndan sonra tekrar Bizans'a bırakılan bölge, Musa Çelebi tarafından yeniden alınmıştır. Çekmece ve civarının tamamen Türk hâkimiyetine geçişi 1453 yılında İstanbul'un fethiyle gerçekleşmiştir.

Bölge İstanbul ile Avrupa'yı birbirine bağlayan yol durumundadır. Ayrıca arazisi verimli olup orman bakımından da zengindir. Bundan dolayı gerek Bizans döneminde gerekse Osmanlı döneminde özel bir av bölgesi olmuştur.

Yine Osmanlı döneminde özellikle de İstanbul'un iâşesi ile ilgili bazı temel gıda türlerinin temininde önemli hale gelmiştir. Bölgede bulunan pek çok çiftliğin varlığı ve bu çiftliklerin sahip olduğu araziler ve hayvanlar bunu açıkça göstermektedir. Sınırları içinde göl de bulunan Büyükçekmece ayrıca Karadeniz'e de kıyısı vardır. Bu bakımdan madencilik, ticaret, ziraat ve hayvancılığın yanında balıkçılık da önemli geçim kaynaklarındandır.

Bölgeye Osmanlı döneminde ciddi yatırımlar yapılmıştır. Kanuni döneminden kalma köprü, çeşitli zamanlarda yapılan han, kervansaray gibi yapılan kalıntıları bulunmaktadır.

Son dönemlerde ülkenin nüfusuyla artmasıyla orantılı olarak İstanbul'un da ciddi manada bundan pay alması ve etkilenmesi sebebiyle gelişen şehrin bir parçası haline gelmiştir. Günümüzde Büyükçekmece ekonomisinde tarım, hayvancılık ve balıkçılık hala az miktarda olsa da, ilçe ekonomisinin ana ekonomik gücünü turizm, ticaret ve sanayi almıştır. İlçede artık sanayi kuruluşları olarak, tekstil, elektronik, plastik, çelik, ayakkabı, kimya, yedek parça ve otomotiv sektörlerine ait fabrika ve imalathaneler bulunmaktadır (Şahin, 2012: 3-15).

2. 19. Yüzyıl Ortalarında Büyükçekmece Çiftlikleri

1840 yılında Büyükçekmece sınırları dâhilinde Anarşa çiftliği, Çukurbosna çiftliği, Haramidere çiftliği, Eksinoz çiftliği, Kabadak çiftliği, Dereköy çiftliği, Tatarcık çiftliği, Dikilikaya çiftliği, Moha çiftliği, Sadık paşa çiftliği, Bahşayış çiftliği, İskece çiftliği, Karaağaç çiftliği, Çöplüce çiftliği, Arnabut-ı kebir çiftliği, Lahna çiftliği, Keşli çiftliği, Galladin çiftliği, Papasbergos çiftliği, Akçabergos çiftliği, Sart çiftliği, Kuruşan çiftliği ve Kalyoz çiftliği olmak üzere 23 adet çiftliğin olduğu görülmektedir. Bu çiftlikler alelade ve sıradan küçük çiftlikler değildir. Önemli bir kısmının mutasarrıfı devlet kademesinde görev yapmış ya da yapmakta olan zengin kişilerdir. Hatta saray mensuplarına ait çiftliklerin olduğu gibi Darphane-i Amire gibi bazı devlet kurumlarının malı olanlar da bulunmaktadır. Çiftlik sahiplerinin meslekleri arasında pašalık, silahtarlık, ihtisap nazırlığı ve fetva emniyeti gibi üst düzey meslekler vardır.

Aşağıda verilen detaylardan da görüleceği üzere çiftliklerin sahip oldukları tarla, bağ, bahçe, çayır gibi araziler, çiftliklerde beslenen hayvan cinsleri ve sayılarının yoğunluğu, hem tarımsal faaliyetlerden hem de hayvanlardan elde edilen gelirler vs. dikkate alındığında bu çiftliklerin geçimden ziyade "pazar" için üretim yapmakta olan büyük hayvansal ve tarımsal üretim alanları olduğu anlaşılmaktadır. Doğal olarak bunlar için en önemli pazar İstanbul idi. Çünkü İstanbul başkent olması, sarayın burada bulunması, kapıkulu ocaklarının olması ve ciddi sayıda nüfus barındırıyordu. Bu kalabalık nüfusun iâşesinin temini önemli konulardan biriydi.

Özellikle Büyükçekmece dâhilinde mülkü bulunan zengin kişiler ve çiftlik sahiplerinin İstanbul'da ikamet ettiği görülmektedir. Bu kişilerin ikamet ettikleri İstanbul'daki adresleri sokak adına varıncaya kadar ayrıntılı bir şekilde defterde belirtilmiştir.

Yine çiftlikler özellikle o civarda yaşayan Müslüman ya da gayrimüslim halk için ciddi bir geçim kaynağı olmuştur. Özellikle yeterli sayıda arazisi ve hayvanı olmayan aileler veya bireysel olarak şahıslar bu çiftliklerde işçi, kâhya, sığırtmaç, çoban vb. gibi değişik statülerde çalışarak hayatlarını kazanmışlar, ailelerini geçindirmişlerdir.

1840 yılında Büyükçekmece sınırları içinde bulunan ve temettuat defterine kaydedilen çiftliklerin sahipleri, müstecirleri, mültezimleri, çiftliklerde bulunan demirbaşlar, tarla, bağ, bahçe, çayır gibi arazi bilgileri, bu arazilerden elde edilen buğday, arpa, yulaf, fiğ, burçak, mercimek gibi ürünler, çiftliklerde yetiştirilen büyükbaş, küçükbaş ve yük-binek hayvanı türleri ve sayıları aşağıda ayrı ayrı belirtilmiştir.

2.1. Anarşa Çiftliği

Anarşa günümüzde Beylikdüzü sınırları içinde olup Gürpınar ismini almıştır (Üstün vd., 2016: 71). Çiftlik sahibi merhum sabık Silahtar Emin Ağa'nın karısı Dilbizar Hanım olup İstanbul'da Tavşantaşı'nda ikamet etmektedir. Sene-i Sabıka Vergisi 300 kuruş, 1256 senesi vergisi 1555 kuruş 37 paradır. Mezru ve

nadasa bırakılan arazileri vardır. Köyde sahip olduğu 5 dönüm bahçesi, 76,5 dönüm çayırı, Berrakça'da çoban arhağı, su değirmeni, bir bakkal ve 2 adet kahvesi vardır. 200 baş ağnam, 2 baş değirmen bargiri (beygiri), 3 baş manda ineği, 6 baş koşu mandası, 24 baş karasığır öküzü sahip olduğu hayvan türleri ve sayılarıdır. Çiftlikten temettuatı (geliri) 14000 kuruş olup, emlak kıymeti toplamı 66787,5 kuruş, hayvan kıymeti 5850 kuruş, temettuatı 14000 kuruş, yekûn kıymet ise 86687,5 kuruştur.

Çiftlik müste'cirleri: orta boylu, sarı bıyıklı, Karabet, Veled-i, Bedros ile orta boylu, kara bıyıklı, Bedros, Oğlu, İsrail'dir. Çiftlikte hınta (buğday), alef (yulaf), şair (arpa) ve keten yetiştirilen ürünlerdir (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 75).

2.2. Çukurbosna Çiftliği

Çukurbosna Çiftliği günümüzde Beylikdüzü sınırları içindedir. Çiftlik sahibi orta boylu, kır sakallı, Mustafa b. İbrahim Edhem Efendi olup 70 yaşındadır. Yanında bulunan oğlu Mustafa ise 20 yaşında olup ter bıyıklı olarak kaydedilmiştir. Sene-i Sabıka Vergisi 501 kuruş, 1256 senesi vergisi 785 kuruş 6 paradır. Mezru ve nadasa bırakılan arazileri ve 4 dönüm bağı vardır.

Sahip olduğu hayvanlar ise 261 baş ağnam, 2 baş beygir, 2 baş değirmen beygiri, 10 baş hergele, 11 baş karasığır düğesi, 13 baş karasığır ineği, 1 baş manda boğası, 7 baş manda ineği, 4 baş kısır manda, 8 baş koşu mandası, 16 baş manda malağı, 3 baş merkep, 17 baş karasığır öküzüdür. Çiftlikte hınta (buğday), alef (yulaf), şair (arpa), burçak, kapluca, fiğ ve keten yetiştirilen ürünlerdir.

Çiftlikten temettuatı (geliri) 6000 kuruş olup, emlak kıymeti toplamı 22486 kuruş, hayvan kıymeti 16460 kuruş, temettuatı 6000 kuruş, yekûn kıymet ise 44946 kuruştur (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 76).

2.3. Haramidere Çiftliği

Günümüzde Beylikdüzü sınırları içinde olan çiftliğin sahibi Hüsrev Paşa'dır⁴. Çiftliğin Sene-i Sabıka Vergisi 1002 kuruş, 1256 senesi vergisi 789 kuruş 10 paradır. Mezru ve nadasa bırakılan arazileri vardır. 350 baş ağnam, 3 baş beygir, 4 baş manda ineği, 5 baş koşu mandası, 6 baş manda malağı, 2 baş merkep ve 24 baş karasığır öküzü bulunmaktadır. Çiftlikte buğday, yulaf, arpa, burçak ve keten yetiştirilen ürünlerdir.

Çiftlikten temettuatı (geliri) 6000 kuruş olup, emlak kıymeti toplamı 34500 kuruş, hayvan kıymeti 8890 kuruş, temettuatı 6000 kuruş, yekûn kıymet ise 49390 kuruştur (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 77).

2.4. Ekşinoz Çiftliği

Günümüzde Esenyurt sınırları içerisinde yer alan çiftliğin sahibi, aynı zamanda Haramidere Çiftliğinin de sahibi olan Hüsrev Paşa'dır. Sene-i Sabıka Vergisi 1252 kuruş, 1256 senesi vergisi 1664 kuruş 39 paradır. Mezru ve nadasa bırakılan arazileri ve 5 dönüm çayırı vardır.

Çiftlikte bulunan hayvan türleri ve sayıları şöyledir: Beygir 2 baş, hergele 23 baş, karasığır danası 5 baş, karasığır düğesi 3 baş, karasığır ineği 3 baş, koşu mandası 4 baş ve karasığır öküzü 16 baş. Çiftlikte buğday, yulaf, arpa, burçak ve keten yetiştirilen ürünlerdir.

Çiftlikten temettuatı (geliri) 12150 kuruş olup, emlak kıymeti toplamı 92200 kuruş, hayvan kıymeti 27460 kuruş, temettuatı 12150 kuruş, yekûn kıymet ise 131810 kuruştur (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 77-78).

2.5. Kabadak Çiftliği

Kabadak Çiftliği günümüzde Esenyurt sınırları içinde kalmıştır. Çitlik merhume Mihrişah Valide Sultan⁵ Evkaf-ı Hümayunundandır. Çiftlikte bulunan demirbaş emval ve arazi bilgileri şöyledir:

Sene-i Sabıka Vergisi 250 kuruş, 1256 senesi vergisi 459 kuruş 11 paradır. Mezru ve hali (boş-nadasa bırakılan) tarlaları vardır. Çiftlikte kayıtlı hayvan cinsleri ve sayıları şöyledir: Ağnam 875 baş, beygir 2 baş, hergele 4 baş, karasığır boğası 1 baş, karasığır düğesi 1 baş, karasığır ineği 11 baş, karasığır tosunu 2 baş,

⁴ Kafkasyalı Abaza kökenli bir köle olan Hüsrev Mehmed Paşa 1756'da doğmuştur. Gürcü kökenli olduğunu söyleyenler de vardır. Köle olduğu için Paşanın doğumu ve çocukluğu ile ilgili ayrıntılı bilgi yoktur. Birçok Kafkasyalı gibi köle tacirleri tarafından Hüsrev, Çavuşbaşı Mehmed Said Ağa tarafından satın alınmış ve onun aracılığı ile Enderun'a girmiştir. Buralarda yetiştirilen Hüsrev'in yıldızı III. Selim'in tahta çıkışıyla parlamıştır. Merkezde çeşitli görevlerle başlayan devlet adamlığı kariyeri vezaret ve Mısır valiliği ile devam etmiştir. Hüsrev Mehmed Paşa, şartları Osmanlı idari sistemindeki ehliyet ve liyakat prensipleri çerçevesinde belirlenen "dikey mobilite" sayesinde, dipten zirveye yani kölelikten sadrazamlığa kadar yükselmiş önemli devlet adamlarımızdandır. 1855 yılında 99 yaşında iken vefat etmiştir. Yüksel Çelik, *Şeyhü'l-Vüzerâ Koca Hüsrev Paşa*, TTK yayını, Ankara 2013, s. 7-9.

⁵ Mihrişah Valide Sultan III. Mustafa'nın baş kadınıdır. 1761'de Şah Sultanı, 1762'de de III. Selim'i doğurdu. 1774'de kocasının ölümü üzerine eski saraya gönderildi. 1789'da III. Selim'in tahta çıkması üzerine Valide Sultan oldu. Çok hayırsever bir kadındı. Cami, mescit, çeşme, mektep gibi pek çok eseri ya yaptırdı ya da tamir ettirdi. 1805 yılında vefat ederek Eyüp'teki türbeye gömüldü. M. Çağatay Uluçay, *Padişahların Kadınları ve Kızları*, TTK yayını Ankara 2001, s. 99; Mihrişah Valide Sultan vakfı ile ilgili geniş bilgi için ayrıca bkz. İdris Akarçesme, *Mihrişah Valide Sultan Vakfı (Kurumları, Hayır hizmetleri ve Akarları)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2014.

kısarak 2 baş, manda boğası 1 baş, manda düğesi 1 baş, manda ineği 4 baş, koşu mandası 12 baş ve karasığır öküzü 26 baş.

Çiftlikten temettuatı (geliri) 2500 kuruş olup, emlak kıymeti toplamı 21720 kuruş, hayvan kıymeti 9540 kuruş, temettuatı 2500 kuruş, yekûn kıymet ise 33760 kuruştur.

Kabadak Çiftliğinin tasarrufu gedik itibariyle Padişah beratı ile Büyükçekmece'li Ahmed Ağa'ya verilmiştir. Çiftliğin yukarıda yazılı demirbaşlarından başka Ahmed Ağa'nın da sahip oldukları vardır. Şöyle ki:

Sene-i Sabıka Vergisi 210 kuruş 10 paradır. Ahmed Ağa üzerinde tarla ve diğer arazi bilgisi yoktur. Çiftlikte buğday, yulaf, keten, fiğ ve arpa yetiştirilen ürünlerdir.

Ahmed Ağa'nın kendisine ait hayvanlardan beygir 3 baş, deve 15 baş, hergele 29 baş, karasığır danası 11 baş, karasığır ineği 19 baş, manda malağı 3 baş, merkep 1 baş ve karasığır öküzü 2 baştır. Ayrıca 15 adet arı kovanı bulunmaktadır. Çiftlikte hayvan kıymeti 18350 kuruş, yekûn kıymet ise 18350 kuruş olarak kaydedilmiştir (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 78-79).

2.6. Dereköy Çiftliği

Günümüzde Esenyurt sınırları içinde kalan çiftliğin mutasarrıfı Fetva Emini Efendidir. Çiftliğin demirbaş kaydı şöyledir:

1256 senesi vergisi 847 kuruş 15 paradır. Çiftlikte mezru ve nadasa bırakılan araziler ve 4 dönüm çayır ile 1 adet su değirmeni vardır. 17 baş karasığır ineği ve 13 baş karasığır öküz kaydı bulunmaktadır. Çiftlikten temettuatı (geliri) 7000 kuruş olup, emlak kıymeti toplamı 39120 kuruş, hayvan kıymeti 3990 kuruş, temettuatı 7000 kuruş, yekûn kıymet ise 50110 kuruştur.

Çiftikte Angel ve Aleksî adlarında iki müstecir bulunmaktadır. Bunlar Suyolu kurralarından olan Kalka Köyündendirler.

Bunların 1256 senesi vergisi 312 kuruş 6 paradır. Çiftliğin demirbaşlarından başka Angel ve Aleksî'ye ait 1 baş beygir, 38 baş karasığır ineği, 4 baş koşu mandası ve 8 baş karasığır öküzü bulunmaktadır. Çiftlikte buğday, yulaf, arpa ve keten yetiştirilen ürünlerdir.

Çiftlikten temettuatı (geliri) 3500 kuruş olup, hayvan kıymeti 6880 kuruş, temettuatı 3500 kuruş, yekûn kıymet ise 10380 kuruştur.

İstanbul'da Sakin Pepeli Ahmed ve damadı Tatar Veli'ye ait olan tarlaların Fetva Emini Efendiye geçtiği bilgisi de kayıtlarda yer almıştır (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 79-80).

2.7. Tatarcık Çiftliği

Mutasarrıfı Liman Bey olup, İstanbul'da ikamet etmektedir. Çiftlik günümüzde Başakşehir sınırları dâhilindedir. Sene-i Sabıka Vergisi 501 kuruş, 1256 senesi vergisi 252 kuruş 20 paradır. Mezru ve nadasa bırakılan arazileri ve 10 dönüm çayırı vardır.

Çiftlikte hayvan kaydı yoktur ve hangi ürünlerin yetiştirildiği bilgisi de bulunmamaktadır. Çiftliğin temettuatı (geliri) 3000 kuruş olup, emlak kıymeti toplamı 6300 kuruş, temettuatı 3000 kuruş, yekûn kıymet ise 9300 kuruştur (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 80).

2.8. Dikilikaya Çiftliği

Mutasarrıfı belirtilmemiştir. Sene-i Sabıka Vergisi 1002 kuruş 10 para, 1256 senesi vergisi 691 kuruş 2 paradır. Mezru ve nadasa bırakılan arazileri, 10 dönüm çayır ve 1 adet su değirmeni vardır. Çiftlikte buğday, yulaf, arpa, burçak, kapluca ve keten yetiştirilen ürünlerdir.

Çiftlikte, 180 baş ağnam, değirmen beygiri 2 baş, hergele 18 baş, karasığır ineği 19 baş, manda ineği 1 baş, koşu mandası 8 baş, karasığır öküzü 17 baş hayvan kaydı ve 20 adet arı kovanı kaydı bulunmaktadır.

Çiftliğin temettuatı (geliri) 7130 kuruş olup, emlak kıymeti toplamı 13550 kuruş, hayvan kıymeti 9140 kuruş, temettuatı 7130 kuruş, yekûn kıymet ise 29820 kuruştur (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 80).

2.9. Moha (Muha) Çiftliği

Çiftlik Moha köyü sınırlarında olup, Darbhane-i Amire tarafından zabt ve idâre edilmektedir. Moha Çatalca'nın eski yerleşim merkezlerinden biri olup, günümüzde Arnavutköy ilçesine bağlı bir mahalledir. Moha ismi değiştirilerek Yeşilbayır olmuştur. Çiftliğin 1256 senesi vergisi 457 kuruş 10 Para olup, tarla ve 30 dönüm çayıra sahip olduğu görülmektedir. Çiftlikte 4 baş karasığır danası, 6 baş karasığır ineği, 4 baş karasığır tosunu, 4 baş koşu mandası, 8 baş manda malağı ve 12 baş karasığır öküzü bulunmaktadır.

Çiftliğin temettuatı (geliri) 3500 kuruş olup, emlak kıymeti toplamı 20700 kuruş, hayvan kıymeti 4520 kuruş, temettuatı 3500 kuruş, yekûn kıymet ise 28720 kuruştur (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 81).

2.10. Sadık Paşa Çiftliği

Moha Köyü sınırları içindedir. Çiftliğin 1256 senesi vergisi 476 kuruş 38 paradır. Çiftliğe ait tarla, 1 dönüm bağ ve 15 dönüm çayır kaydı vardır. Çiftlikte 187 baş ağnam, 4 baş karasığır düğesi, 2 baş karasığır ineği, 1 baş manda ineği, 9 baş koşu mandası ve 4 baş manda malağı bulunmaktadır.

Çiftliğin temettuatı (geliri) 3500 kuruş olup, emlak kıymeti toplamı 20150 kuruş, hayvan kıymeti 4200 kuruş, temettuatı 3500 kuruş, yekûn kıymet ise 27850 kuruştur (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 81).

Yukarıda zikredilen Darbhane ve Sadık Paşa Çiftliklerinin müste'ciri Abaza Mehmed Ağa olup, Ağanın çiftliklerin demirbaş emvalinden başka sahip oldukları ise şöyledir.

1256 senesi vergisi 299 kuruş 37 Para olup, 2 baş değirmen beygiri, 10 baş hergele, 6 baş karasığır ineği ve 21 baş manda ineği vardır. Buğday, yulaf, arpa ve keten yetiştirilen ürünlerdir.

Abaza Mehmed Ağanın çiftlikteki sahip olduğu hayvan kıymeti 6020 kuruş, temettuatı 3000 kuruş, yekûn kıymet ise 9020 kuruştur (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 82).

2.11. Bahşayış Çiftliği

Günümüzde Çatalca ilçesi sınırları içinde kalmıştır. Darbhane-i Amire'den⁶ idare edilen çiftliğin emval, hayvan ve arazi bilgileri şöyledir:

Çiftliğin 1256 senesi vergisi 2143 kuruş 15 Para olup, Çiftliğe ait mezru ve hali tarla ile 50 dönüm çayır kaydı vardır. Çiftliğe ait olduğu gözüken 1 adet bakkal dükkânı ile 100 adet arı kovani dikkat çekicidir.

Çiftlikte 2 baş değirmen beygiri, 47 baş hergele, 5 baş karasığır danası, 31 baş karasığır ineği, 16 baş koşu mandası, 34 baş manda malağı, 48 baş karasığır öküzü ve 7 baş tay bulunmaktadır. Çiftlikte buğday, yulaf, arpa, burçak, fiğ ve keten yetiştirilen ürünlerdir.

Çiftliğin temettuatı (geliri) 15000 kuruş olup, emlak kıymeti toplamı 93500 kuruş, hayvan kıymeti 25785 kuruş, temettuatı 15000 kuruş, yekûn kıymet ise 134285 kuruştur (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 82).

2.12. İskece Çiftliği

Bükçekmece sınırları içinde olan çiftliğin mutasarrıfı Arnavut İsmail Bey olup İstanbul'da ikamet etmektedir. Sene-i Sabıka Vergisi 750 kuruş 30 para, 1256 senesi vergisi 1246 kuruş 13 paradır. Mezru ve nadasa bırakılan arazileri ile 40 dönüm çayır ve 2 dönüm bağı vardır.

Beygir 2 baş, değirmen beygiri 1 baş, hergele 19 baş, manda ineği 21 baş, koşu mandası 4 baş, manda malağı 34 baş, karasığır öküzü 16 baş çiftlikte bulunan hayvan cinsi ve sayıdır. Ayrıca 20 adet arı kovani vardır. Çiftlikte buğday, yulaf, arpa yetiştirilen ürünlerdir.

Çiftliğin temettuatı (geliri) 7000 kuruş olup, emlak kıymeti toplamı 61400 kuruş, hayvan kıymeti 21230 kuruş, temettuatı 7000 kuruş, yekûn kıymet ise 89630 kuruştur (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 83).

2.13. Karaağaç Çiftliği

Günümüzde de Büyükçekmece dâhilinde yer alan çiftliğin sahibesi ve mutasarrıfı **Esmâ Sultan'**dir. Çiftliğin iki de mültezimi bulunmaktadır. Bunlar Hasan b. Hacı Ahmed Ağa ve Hacı Mehmed Ağa olup İstanbul'da Koruk Mahmud Mahallesinde ikamet edip, macun işiyle uğraşmaktadır.

Çiftliğin 1256 senesi vergisi 550 kuruş 29 paradır. Tarla kaydı vardır. Çiftliğin demirbaşında kayıtlı 1 baş değirmen beygiri, 2 baş karasığır düğesi, 17 baş karasığır ineği, 3 baş karasığır tosunu, 9 baş kısarak, 1 baş manda boğası, 2 baş manda düğesi, 4 baş manda ineği, 4 baş koşu mandası, 1 baş manda tosunu, 14 baş karasığır öküzü ve 6 baş tay bulunmaktadır.

Çiftliğin temettuatı (geliri) 2000 kuruş olup, emlak kıymeti toplamı 36200 kuruş, hayvan kıymeti 11180 kuruş, temettuatı 2000 kuruş, yekûn kıymet ise 49380 kuruştur.

Çiftliğin mültezimleri Hacı Ahmed Ağa Ve Hacı Mehmed Ağa İbn Hasan'ın Emvâl-i Demirbaştan Fazlaları ise şöyledir:

1256 senesi vergisi 433 kuruş 34 Para olup, sahip oldukları hayvan cins ve sayıları şu şekildedir: Ağnam 317 baş, beygir 1 baş, hergele 26 baş, karasığır danası 5 baş, karasığır tosunu 20 baş, koşu mandası 1

⁶ Darphane para basılan yer anlamındadır. Osmanlılar önceki İslam devletleri gibi hâkim oldukları topraklar üzerindeki darphanelerden faydalanmıştır. Coğrafyası geniş olduğu için ülkenin pek çok yerinde darphane kurulmuştur. 1690'daki enflasyon sırasında, Beyazıt civarında bir eski Bizans manastırında işleyen İstanbul Darphanesi iş hacminin büyüklüğü dolayısıyla yetersiz kalınca, civarda Tavşantaşı denen yerde yeni bir darphane binası kuruldu. Bu bina 1707 yılına kadar darphane olarak kullanıldı. Daha sonra Topkapı Sarayı bahçesinde Aya İrini Kilisesi civarındaki yerine taşındı. Tavşantaşı'ndaki bina Üçüncü Ahmed'in baş hasekisi Emetullah kadına hibe ve temlik edilince bir mescid, bir mektep ve bir sebile eklenerek bina içine o zamana kadar İrgatpazarı'nda bulunan simkeşler yerleştirildi ve geliri mektep, mescid ve sebile vakfedildi. 1727'de eski simkeşhane yanınca arsası üzerine Çorlulu Ali Paşa Cami ve Medresesi inşa edildi. Saray bahçesindeki darphane Cumhuriyet devrinde olduğu yerde bırakıldı ve ancak 1967 yılında Nişantaşı'ndaki şimdiki binasına taşındı. Halil Sahillioğlu, "Darphâne", *DİA*, VIII, yıl: 1993, s. 501-502.

baş ve karasığır öküzü 12 baş. Mültezimlere ait buğday, yulaf, arpa, mercimek ve keten yetiştirilen ürünler olarak kaydedilmiştir.

Mültezimlerin temettuatı (geliri) 4921 kuruş olup, hayvan kıymeti 9230 kuruş, temettuatı 4921 kuruş, yekûn kıymet ise 14151 kuruştur (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 84).

2.14. Çöplüce Çiftliği

Bugün Büyükçekmece sınırları içinde kalan çiftliğin sahibi ve mutasarrıfı İhtisab Nazırı Mehmed Ağadır. Sene-i Sabıka Vergisi 501 kuruş, 1256 senesi vergisi 1020 kuruş 9 paradır. Mezru ve nadasa bırakılan arazileri ile 3 dönüm bahçe ve 2 dönüm bağı vardır.

Çiftlikte 3 baş değirmen beygiri, 9 baş karasığır ineği, 5 baş manda ineği, 8 baş koşu mandası, 31 baş karasığır öküzü bulunmaktadır. Çiftlikte buğday, yulaf, arpa, burçak yetiştirilen ürünlerdir.

Çiftliğin temettuatı (geliri) 7000 kuruş olup, emlak kıymeti toplamı 51750 kuruş, hayvan kıymeti 10705 kuruş, temettuatı 7000 kuruş, yekûn kıymet ise 69455 kuruştur (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 85).

2.15. Arnabut-ı Kebir Çiftliği

Çiftlik Sahibi ve mutasarrıfı Çöplüce Çiftliğinde olduğu gibi İhtisab Nazırı Mehmed Ağadır. Sene-i Sabıka Vergisi 501 kuruş, 1256 senesi vergisi 404 kuruştur.

Çiftliğin temettuatı (geliri) 2000 kuruş olup, emlak kıymeti toplamı 32500 kuruş, temettuatı 2000 kuruş, yekûn kıymet ise 34500 kuruş olarak kayda geçmiştir (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 85).

2.16. Lahna Çiftliği

Çiftliğin mutasarrıfı İstanbul'da sakin Katib Halil Efendidir. Sene-i Sabıka Vergisi 501 kuruş, 1256 senesi vergisi 739 kuruş 2 paradır. Çiftliğe ait mezru ve nadasa bırakılan arazilerle 25 dönüm bahçe, 15 dönüm çayır kaydı olup bir adet su değirmeni bulunmaktadır.

Çiftliğin temettuatı (geliri) 6000 kuruş olup, emlak kıymeti toplamı 40700 kuruş, temettuatı 6000 kuruş, yekûn kıymet ise 46700 kuruştur.

-Çiftliğin iki müste'ciri olup bunlar Kalikratya köyünden Kiryako ile kardeşi Apostol'dur. Bunların malları ve vergisi Keşli Çiftliği vergisine dâhildir.

Kiryako İle kardeşi Apostol'a ait 6 arı kovani, 1 beygir, 6 koşu mandası ve 24 baş karasığır öküzü kaydı vardır.

Çiftlikte buğday, yulaf, arpa, burçak ve keten kaydedilen ürünlerdir. Bunların hayvan kıymeti 5640 kuruş, yekûn kıymet kaydı ise 5640 kuruştur.

Yine Çiftlikte bulunan değirmen ve bahçenin müsteciri ayrı olup bu da Lofça Kazasından olup, iki seneden beri ticaret için gelmiş olan İstoyan Veled-i Daliko isimli kişidir.

1256 senesi vergisi 89 kuruş 2 para olup, 40 adet arı kovani, 1 beygir, 2 karasığır öküzü kaydı vardır. Buğday, bakla yetiştirdiği görülmektedir. Hayvan kıymeti 1150 kuruş, temettuatı 1200 kuruş, yekûn kıymet ise 2350 kuruş olarak kaydedilmiştir (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 85-86).

2.17. Keşli Çiftliği

Mutasarrıfları Tanaş Veled-i Apostol ve kardeşi Kiryako ile kardeşinin oğlu Panayot isimli kişilerdir. Bunlar Büyükçekmece kazasında ikamet etmektedirler. Sene-i Sabıka Vergisi 501 kuruş, 1256 senesi vergisi 898 kuruş 10 paradır. Arazi bilgisi olarak sadece tarla kaydı vardır.

3 beygir, 14 karasığır ineği, 20 manda ineği, 6 koşu mandası ve 38 karasığır öküzüne sahip oldukları görülmektedir. Çiftlikte buğday, yulaf, arpa, fiğ ve keten yetiştirilen ürünlerdir.

Çiftliğin temettuatı (geliri) 6000 kuruş olup, emlak kıymeti toplamı 32428 kuruş, hayvan kıymeti 14500 kuruş, temettuatı 6000 kuruş, yekûn kıymet ise 52928 kuruştur (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 86).

2.18. Galladin Çiftliği

Çiftliğin mutasarrıfı Oruç oğlu Osman Ağa olup, Dersaadet'te ikamet etmektedir. Müsteciri ise Silivri kasabası mütemekkinlerinden Gemici oğlu damadı Garabet isimli zımmidir.

Çiftliğin mer'ası hâli (boş) olup, arazisi Çatalca kazasında olan Ermeni Çiftliği tarafından ziraat edilmekte olup, tarlasının bir senelik icarı 2500 kuruştur. Çiftlik binaları harap vaziyettedir. Sene-i Sabıka Vergisi 501 kuruş, 1256 senesi vergisi 562 kuruş 4 paradır. Çiftlikte buğday, yulaf, arpa yetiştirilen ürünlerdir.

Çiftliğin emlak kıymeti toplamı 36000 kuruş, temettuatı 2500 kuruş, yekûn kıymet ise 38500 kuruştur (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 86-87).

2.19. Papasbergos Çiftliği

Burası günümüzde Arnavutköy sınırları içindedir⁷. Mutasarrıfları Merhum Sultan Selim Han'ın Üçüncü Kadını⁸ (3 hisse) ve Dördüncü Kadını⁹ (1 hisse) olup, arazi ve emvâl ve sairenin kıymetleri şöyledir:

1256 senesi vergisi 2098 kuruş 2 paradır. Çiftlikte 130 dönüm çayır ve tarla kayıtlıdır.

Çiftlikte hayvan cinsi olarak 70 baş ağnam, 1 baş beygir, 19 baş karasığır danası, 6 baş karasığır düğesi, 17 baş karasığır ineği, 6 baş karasığır tosunu, 15 baş kısarak, 5 baş manda düğesi, 10 baş manda ineği, 2 baş koşu mandası, 10 baş manda malağı, 9 baş manda tosunu, 3 baş merkep ve 15 baş karasığır öküzü vardır. Ayrıca 40 adet arı kovanı bulunmaktadır. Çiftliğin bir senelik iltizam bedeli 15500 kuruş olarak kaydedilmiştir.

Çiftliğin emlak kıymeti toplamı 5390 kuruş, hayvan kıymeti 15940 kuruş, temettuatı 21942 kuruş, yekûn kıymet ise 91782 kuruştur.

-Çiftliğin Anderya, Foti ve Nikoli isimlerinde üç müsteciri vardır. Bunlar Küçükçekmece kazasında ikamet etmektedirler.

Müstecirlerin 1256 senesi vergisi 159 kuruş 34 paradır. Yine müstecirlere ait 5 beygir, 15 karasığır danası, 20 karasığır ineği, 20 kısarak, 8 koşu mandası, 2 manda malağı ve 29 baş karasığır öküzleri vardır. Buğday, arpa, keten ve yulaf arazilerinden elde ettikleri ürünlerdir.

Müstecirlerin hayvan kıymeti 13950 kuruş, yekûn kıymet ise 13950 kuruş olarak kaydedilmiştir (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 87).

2.20. Akçabergos Çiftliği

Çiftliğin mutasarrıfı Asitaneli Mehmed Emin Ağa'dır. Sene-i Sabıka Vergisi 501 kuruş, 1256 senesi vergisi 990 kuruş 15 paradır. Çiftlik üzerinde kayıtlı 12 dönüm çayır ile dönümü belirsiz tarla kaydı vardır. Hayvan olarak 5 beygir, 1 karasığır boğası, 6 karasığır danası, 3 karasığır düvesi, 8 koşu mandası, 12 manda malağı ve 24 baş karasığır öküzü kaydedilmiştir. Çiftlikte buğday, yulaf, arpa ve keten yetiştirildiği görülmektedir.

Çiftliğin emlak kıymeti toplamı 40860 kuruş, hayvan kıymeti 13080 kuruş, temettuatı 7500 kuruş, yekûn kıymet ise 61440 kuruştur (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 88).

2.21. Sart Çiftliği

Çiftliğin mutasarrıfı Büyükçekmece'ye bağlı Çakmaklı Karyesinden Yakub Ağa'dır. Sene-i Sabıka Vergisi 501 kuruş, 1256 senesi vergisi 957 kuruş 38 paradır. Çiftlik üzerinde kayıtlı 10 dönüm çayır ile dönümü belirsiz tarla kaydı vardır.

Çiftlikte kayıtlı hayvanlar değirmen beygiri 1 baş, hergele 24 baş, manda ineği 25 baş, koşu mandası 8 baş, manda malağı 24 baş ve karasığır öküzü 20 baş olarak belirtilmiştir. Ayrıca 6 adet arı kovanı bulunmaktadır. Çiftlikte buğday, yulaf, arpa ve keten yetiştirilmiştir.

Çiftliğin emlak kıymeti toplamı 35300 kuruş, hayvan kıymeti 23020 kuruş, temettuatı 6000 kuruş, yekûn kıymet ise 64320 kuruştur (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 88).

2.22. Kuruşan (Kuruşan) Çiftliği

Günümüzde Büyükçekmece Hadımköy Yolu Karaağaç Mahallesi sınırlarında yer almaktadır. Büyükçekmece sakinlerinden İbrahim Edhem Ağa çiftliğin mutasarrıfıdır. Sene-i Sabıka Vergisi 251,5 kuruş, 1256 senesi vergisi 599 kuruş 34 paradır. Çiftlik üzerinde 15 dönüm çayır ile dönümü belirsiz tarla kaydı vardır.

Çiftlikte 120 baş ağnam, 1 baş beygir, 1 baş değirmen beygiri, 30 baş hergele, 30 baş karasığır ineği, 8 baş manda ineği, 10 baş koşu mandası, 1 baş merkep ve 31 baş karasığır öküzü vardır. Çiftlikte buğday, yulaf, arpa, kapluca ve fiğ yetiştirilen ürünlerdir.

Çiftliğin temettuatı (geliri) 4000 kuruş olup, emlak kıymeti toplamı 18200 kuruş, hayvan kıymeti 15790 kuruş, temettuatı 4000 kuruş, yekûn kıymet ise 37990 kuruştur (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 89).

2.23. Kalyoz Çiftliği

⁷ Bir dönem Kırım'dan gelen muhacirler bu çiftliğe yerleştirelmişlerdir. Akif Pamuk vd., Cumhuriyet Döneminde Arnavutköy, Arnavutköy Belediyesi yayını, İstanbul 2014, s. 32.

⁸ Sultan III. Selim'in üçüncü kadını Tab'isefa Kadındır. Buradan başka Karaburun ve Kütahya'da bazı çiftliklere de sahipti. Sultanın tahttan indirilmesi üzerine Fındıklı'ya çekilip 1855 yılında da vefat etmiş ve III. Mustafa türbesine gömülmüştür. Uluçay, a.g.e., s. 117.

⁹ Dördüncü kadının ismi Refet'tir. III. Selim şehit edildiğinde yanında idi. İki cariye ile beraber, katillerin sultanı öldürmesine engel olmaya çalıştıysa da başaramadı. Eşinin ölümünden sonra Beşiktaş'ta bir yalı almış 1867'de vefat etmiştir. Eyüp'teki Mihrişah Sultan Türbesine gömüldü. Uluçay, a.g.e., s. 118.

Hâlihazırda Esenyurt sınırları içinde yer alan çiftliğin mutasarrıfı Asitaneli Hacı Hüseyin Ağa'dır. Sene-i Sabıka Vergisi 501 kuruş, 1256 senesi vergisi 724 kuruş 31 paradır. Miktarı belirsiz tarla ve 5 dönüm bağ kaydı vardır.

Çiftlikte 2 adet arı kovanı, 4 baş beygir, 10 baş hergele, 1 baş karasığır boğası, 4 baş karasığır düğesi, 7 baş karasığır ineği, 1 baş karasığır tosunu, 6 baş manda ineği, 4 baş koşu mandası, 4 baş manda malağı ve 25 baş karasığır öküzü kaydı bulunmaktadır.

Çiftlikte buğday, yulaf, arpa, burçak, kapluca ve keten yetiştirilen ürünler olarak gözükmektedir.

Çiftliğin temettuatı (geliri) 7000 kuruş olup, emlak kıymeti toplamı 19900 kuruş, hayvan kıymeti 7935 kuruş, temettuatı 7000 kuruş, yekûn kıymet ise 34835 kuruştur (BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 6752, s. 89).

Değerlendirme ve Sonuç

Temettuat kayıtlarına göre 1840 yılında Büyükçekmece sınırları içinde 23 adet çiftlik bulunmaktadır. Başta saray mensupları olmak üzere üst düzey devlet adamları, devlet kurumları ve bazı eşraftan zengin kişilerin bu çiftliklere sahip olduğu görülmektedir. Özellikle saray mensubu kişiler ile devlet kurumları ve üst düzey devlet adamlarının sahip oldukları çiftliklerde ayrıca müstecirlerin olduğu kayıtlardan anlaşılmaktadır (Değerlendirmeye tabi tutulan hususların tamamı ekte tablo olarak verilmiştir.).

Çiftliklerin ekonomisi ağırlıklı olarak tarıma dayanmakla birlikte, hayvancılık ve arıcılık da önemli bir geçim kaynağı olarak görülmektedir.. Çiftliklerin sahip olduğu arazi durumlarına bakılacak olursa; ekte verilen tablolardan da ayrıntılı olarak görüleceği üzere Arnabut-ı Kebir ve Galladin çiftlikleri hariç olmak üzere diğer çiftliklerin hepsinin az ya da çok tarlası vardır. Kaç dönüm tarla olduğu kayıtlarda belirtilmemiştir.

Çukurbosna, Anarşa, Sadık Paşa, İskece, Çöplüce, Lahna ve Kalyoz çiftlikleri üzerinde 1 ile 25 dönüm arasında değişen bağ ve bahçe kaydı vardır. Arnabut-ı Kebir, Haramidere, Kabadak, Karaağaç, Çöplüce, Çukurbosna, Kalyoz çiftlikleri hariç diğerlerinde 5 ile 130 dönüm arasında değişen çayır kaydı vardır. En fazla çayır Papasbergos çiftliğine aittir. Bunlardan başka çiftliklerin çeşitli sayılarda gayrimenkullere sahip olduğu da görülmektedir. Buna göre Anarşa Çiftliği 2 kahve, 1 değirmen, 1 bakkal ve 1 çoban arhağı ile en fazla gayrimenkule sahip çiftliktir. Dereköy, Dikilikaya ve Lahna çiftliklerine ait birer değirmen, Bahşayış çiftliğine ait de 1 bakkal kaydı bulunmaktadır.

Çiftliklerde çeşitli sayılarda hayvan kaydı da mevcuttur. Bunlar ayrıntılı bir şekilde kaydedilmiştir. Küçükbaş hayvanlar için ağnam, büyükbaş hayvanlar için karasığır ineği, karasığır düvesi, karasığır danası, karasığır tosunu, karasığır boğası, karasığır öküzü, manda ineği, manda malağı, manda düvesi, manda tosunu, koşu mandası ve deve şeklinde kayıtlar mevcuttur. Yük ve binek hayvanları olarak da beygiri tay, kısrak, merkep, hergele gibi hayvanları görmekteyiz. Ayrıca bazı çiftliklerde arı kovanlarının da vardır.

Hayvanlarla ilgili değerlendirme yapılırken küçükbaş, büyükbaş, yük-binek ve arı kovanı olarak gruplandırılmış, büyükbaş hayvanlardan karasığır grubunda olanlar birlikte, manda grubundan olanlar birlikte kabul edilmiştir. Ancak karasığır ineği ile koşu mandaları yük-binek hayvanları kategorisine alınmıştır.

Buna göre çiftliklerde bulunan hayvan kayıtlarına bakıldığında 23 çiftlikte toplam 2.565 küçükbaş, 422'si karasığır cinsi, 321'i manda cinsi ve 15'i deve olmak üzere 758 büyükbaş, 488'i karasığır öküzü, 145'i koşu mandası, 113 beygir cinsi, 10 merkep ve 250'si hergele olmak üzere 1.006 adet yük-binek hayvanı olmak üzere toplam 4.329 hayvan ile çiftliklerde 249 adet arı kovanı vardır.

Kabadak çiftliği 875 baş ile en fazla küçükbaş, Papasbergos çiftliği 119 baş ile en fazla büyükbaş, Bahşayış çiftliği 120 baş ile en fazla yük-binek hayvanına sahiptir. Yine en fazla arı kovanı Bahşayış çiftliğinde olup 100 adettir.

Çiftliklerin toplam temettü, emlak ve hayvan kıymetlerine bakıldığında Darphane-i Amire tarafından işletilen Bahşayış çiftliği 134.285 kuruşla en fazla kıymete sahip olan çiftliktir. Bunu 131.810 kuruşla Hüsrev Paşa'nın sahip olduğu Ekşinoz çiftliği, 91.782 kuruşla Sultan Selim'in kadınlarının işlettiği Papasbergos çiftliği takip etmektedir. En az emlak, arazi ve hayvan kıymetine sahip çiftlik ise Liman Bey tarafından işletilen Tatarcık çiftliği olup toplam kıymeti 9.300 kuruştur.

Çiftliklerin sene-i sabıka vergisi ve 1256 yılı vergisi olmak üzere ödedikleri iki vergi toplanarak değerlendirildiğinde en fazla verginin 2.916 kuruş ile Hüsrev Paşa'nın sahip olduğu Haramidere Çiftliğinden verildiği görülmektedir. Bunu Bahşayış ve Papasbergos çiftlikleri takip etmektedir. 17.891 kuruş sene-i sabıka vergisi ve 13.930 kuruşu 1256 yılı vergisi olmak üzere çiftliklerden toplam 31.821 kuruş vergi tahsil edilmiştir.

KAYNAKÇA

BOA, ML.VRD.TMT. d. nr. 6752.

- ADIYEKE, Nuri (2000). "Temettuat Sayımları ve Bu Sayımları Düzenleyen Nizamname Örnekleri", *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Sayı 11, ss. 769-823.
- AKARÇEŞME, İdris (2014). *Mihrîşah Valide Sultan Vakfı (Kurumları, Hayır hizmetleri ve Akarları)*, İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü,
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, (2000). İkinci Baskı, İstanbul:
- BİZBİRLİK, Alpay, ATAR, Zafer Atar (2009). "XIX. Yüzyıl Osmanlı Tarihinde Temettuat Defterlerinin Yeri: Saruhan Sancağı Mütevellî Çiftliği Temettuat Defteri Örneği", *SAÜ Fen Edebiyat Dergisi (I)*. ss. 37-57.
- ÇELİK, Yüksel (2013). *Şeyhül-Vüzerâ Koca Hüseyin Paşa*, Ankara: TTK yayımları.
- DOĞAN, Faruk (2014). "Temettuat Defterlerine Göre Tanzimat Döneminde Bir Trakya Kasabası: Pınarhisar", *Karadeniz Araştırmaları*, Bahar, Sayı 41. ss.208-225.
- ELDEM, Vedat (1994). *Osmanlı İmparatorluğu'nun İktisadi Şartları Hakkında Bir Tetkik*, Ankara: TTK Yayınları.
- EYİCE, Semavi (1977-1978). "Tarihte Küçükçekmece", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Güneydoğu Araştırmaları Merkezi Dergisi*, Sayı.6-7, ss. 57-120.
- GÖKMEN, Ertan (2015). "XIX. Yüzyıl Ortalarında Tire Kazası Çiftliklerinin Sosyal ve Ekonomik Durumu", *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 3, Eylül. ss. 199-226.
- İNALCIK, Halil (1993). "Çiftlik", *DİA, VIII*, İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.
- KÜTÜKOĞLU, Mübahat S. (1999). "Osmanlı İktisadi Yapısı", *Osmanlı Devleti Tarihi-II*, Ed. Ekmeleddin İhsanoğlu, İstanbul: IRCICA Yayını.
- PAKALIN, M. Zeki (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Cilt III, İstanbul: MEB Yayınları.
- PAMUK, Akif vd., (2014). *Cumhuriyet Döneminde Arnavutköy*, İstanbul: Arnavutköy Belediyesi yayını.
- SAHİLLİOĞLU, Halil (1993). "Darphâne", *DİA, VIII*, İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.
- ŞAHİN, Yasin (2012). *19.YY Büyükçekmece'sinin Temettuat Defterlerine Göre Sosyo-Ekonomik Durumu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SAMİ, Şemseddin (2015). *Kamûs-ı Türkî*, İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- TUNA, İdris (2004). *Temettuat Defterlerine Göre Kartal'ın Sosyo-Ekonomik Yapısı*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, M.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul
- ULUÇAY, M. Çağatay (2001). *Padişahların Kadınları ve Kızları*, Ankara: TTK Yayınları.
- ÜSTÜN, Hulusi vd. (2016). *Geçmişten Günümüze Beylikdüzü*, İstanbul: Beylikdüzü Belediyesi Yayınları.

EKLER

Tablo 1: Çiftlik İsimleri, Sahipleri ve Ödenen Vergiler (Kuruş)

Çiftlik Adı	Mutasarrıfı/Müsteciri	Sene-i Sabıka Vergisi	1256 Yılı Vergisi	Toplam
Anarşa Çiftliği	Dilbizar Hanım ¹⁰	300	1.555	1.855
Çukurbosna Çiftliği	İbrahim Edhem oğlu Mustafa Efendi ¹¹	501	785	1.286
Haramidere Çiftliği	Hüseyin Paşa	1.002	789	1.791
Ekşinoz Çiftliği	Hüseyin Paşa	1.252	1.664	2.916
Kabadak Çiftliği	Mihrîşah Valide Sultan Vakfı ¹²	250	459	709
	Mutasarrıf Ahmed Ağa	210	-	210
Dereköy Çiftliği ¹³	Fetva Emîni Efendi	847	-	847
	Müstecirler Angel ve Aleksî	312	-	312
Tatarcık Çiftliği	Liman Bey ¹⁴	501	252	753
Dikilikaya Çiftliği	Belirtilmemiş	1.002	691	1.693
Moha Çiftliği ¹⁵	Darbhane-i Amire	457	-	457
Sadık Paşa Çiftliği ¹⁶	Sadık Paşa	476	-	476
	Müstecir Abaza Mehmed Ağa	299	-	299
Bahşayış Çiftliği	Darbhane-i Amire	2.143	-	2.143
İskece Çiftliği	Arnavut İsmail Bey ¹⁷	750	1.246	1.996
Karaağaç Çiftliği ¹⁸	Esmâ Sultan	550	-	550
	Mültezimler Hacı Ahmed ve Hacı Mehmed	433	-	433
Çöplüce Çiftliği	İhtisab Nazırı Mehmed Ağa	501	1.020	1.521

¹⁰ Çiftlik Sahibi Merhum Sabık Silahtar Emin Ağa'nın Karısı Dilbizar Hanım olup İstanbul'da Tavşantaşı'nda ikamet etmektedir. Çiftlik müste'cirleri olarak da, orta boylu, sarı bıyıklı, Karabet, Veled-i, Bedros ile orta boylu, kara bıyıklı, Bedros, Oğlu, İsrail kaydedilmiştir.

¹¹ Çiftlik Sahibi Orta Boylu, Kır Sakallı, Mustafa b. İbrahim Edhem Efendi olup 70 yaşındadır. Yanında bulunan oğlu Mustafa ise 20 yaşında olup ter bıyıklı olarak kaydedilmiştir.

¹² Kabadak Çiftliğinin tasarrufu gedik itibariyle Padişah berati ile Büyükçekmece'li Ahmed Ağa'ya verilmiştir.

¹³ Çiftlikte Angel ve Aleksî adlarında iki müstecir bulunmaktadır. Bunlar Suyolu kurrallarından olan Kalka köyündendirler.

¹⁴ Çiftliğin mutasarrıfı Liman Bey İstanbul'da ikamet etmektedir.

¹⁵ Çiftlik Moha köyü sınırlarında olup, Darbhane-i Amire tarafından zabt ve idâre edilmektedir.

¹⁶ Yukarıda zikredilen Darbhane ve Sadık Paşa Çiftliklerinin müste'ciri Abaza Mehmed Ağadır.

¹⁷ Çiftliğin mutasarrıfı Arnavut İsmail Bey olup İstanbul'da ikamet etmektedir.

¹⁸ Çiftliğin iki mültezimi de bulunmaktadır. Bunlar Hasan b. Hacı Ahmed Ağa ve Hacı Mehmed Ağa olup İstanbul'da Koruk Mahmud Mahallesinde ikamet edip, macun işiyle uğraşmaktadır.

Arnabut-ı Kebir Çiftliği	İhtisab Nazırı Mehmed Ağa	501	-	501
Lahna Çiftliği	Katib Halil Efendi ¹⁹	501	739	1.240
	İstoyan v. Daliko ²⁰	89	-	89
Keşli Çiftliği	Tanaş Veled-i Apostol- Kiryako- Panayot ²¹	501	898	1.399
Galladin Çiftliği	Oruç oğlu Osman Ağa ²²	501	562	1.063
Papasbergos Çiftliği	Sultan Selim Han'ın Üçüncü Kadını ve Dördüncü Kadını ²³	2.098	-	2.098
	Müstecirler Anderya, Foti, Nikoli	159	-	159
Akçabergos Çiftliği	Mehmed Emin Ağa ²⁴	501	990	1.491
Sart Çiftliği	Yakub Ağa ²⁵	501	957	1.458
Koruşan Çiftliği	İbrahim Edhem Ağa ²⁶	252	599	851
Kalyoz Çiftliği	Hacı Hüseyin Ağa ²⁷	501	724	1.225
	Toplam	17.891	13.930	31.821

Tablo 2: Arazi ve Gayrimenkul Bilgileri

Çiftlik Adı	Tarla	Bağ (Dönüm)	Bahçe (Dönüm)	Çayır (Dönüm)	Kahve (adet)	Değirmen (Adet)	Bakkal (Adet)	Çoban Arhağı
Anarşa Çiftliği	X		5	77	2	1	1	1
Çukurbosna Çiftliği	X	4						
Haramidere Çiftliği	X							
Eksinoz Çiftliği	X			5				
Kabadak Çiftliği	X							
Dereköy Çiftliği	X			4		1		
Tatarcık Çiftliği	X			10				
Dikilikaya Çiftliği	X			10		1		
Moha Çiftliği	X			30				
Sadık Paşa Çiftliği	X	1		15				
Bahşayış Çiftliği	X			50			1	
İskece Çiftliği	X	2		40				
Karaağaç Çiftliği	X							
Çöplüce Çiftliği	X	2	3					
Arnabut-ı Kebir Çiftliği								
Lahna Çiftliği	X		25	15		1		
Keşli Çiftliği	X							
Galladin Çiftliği								
Papasbergos Çiftliği	X			130				
Akçabergos Çiftliği	X			12				
Sart Çiftliği	X			10				
Koruşan Çiftliği	X			15				
Kalyoz Çiftliği	X	5						
		14	33	423	2	4	1	1

Tablo 3: Yetiştirilen Ürünler

¹⁹ Çiftliğin mutasarrıfı İstanbul'da ikamet etmektedir.

²⁰ Çiftlikte bulunan bahçe ve değirmenin müsteciridir. Lofça kazasından gelmiştir.

²¹ Mutasarrıfları Tanaş Veled-i Apostol ve kardeşi Kiryako ile kardeşinin oğlu Panayot isimli kişilerdir. Bunlar Büyükçekmece kazasında ikamet etmektedirler.

²² Çiftliğin mutasarrıfı Oruç oğlu Osman Ağa Dersaadet'te ikamet etmektedir. Müsteciri ise Silivri kasabası mütemekkinlerinden Gemici oğlu damadı Garabet isimli zımmidir.

²³ Mutasarrıflardan 3 hisse Üçüncü Kadına, 1 hisse Dördüncü Kadına aittir. Çiftliğin Anderya, Foti ve Nikoli isimlerinde üç müsteciri vardır. Bunlar Küçükçekmece kazasında ikamet etmektedirler

²⁴ İstanbul'da mukimdir.

²⁵ Yakub Ağa Büyükçekmece'ye bağlı Çakmaklı köyünde ikamet etmektedir.

²⁶ İbrahim Edhem Ağa Çekmece-i Kebir sakinlerindedir.

²⁷ İstanbul'da ikamet etmektedir.

Çiftlik Adı	Buğday	Arpa	Yulaf	Keten	Fiğ	Burçak	Kapluca	Mercimek	Bakla
Anarşa Çiftliği	x	x	x	x					
Çukurbosna Çiftliği	x	x	x	x	x		x		
Haramidere Çiftliği	x	x	x	x		x			
Ekşinoz Çiftliği	x	x	x	x		x			
Kabadak Çiftliği	x	x	x	x	x				
Dereköy Çiftliği	x	x	x	x					
Tatacık Çiftliği	x	x	x	x		x	x		
Dikilikaya Çiftliği	x	x	x						
Moha Çiftliği	x	x	x						
Sadık Paşa Çiftliği	x	x	x	x					
Bahşayış Çiftliği	x	x	x	x	x				
İskece Çiftliği	x	x	x						
Karaağaç Çiftliği	x	x	x		x			x	
Çöplüce Çiftliği	x	x	x			x			
Arnabut-ı Kebir Çiftliği	x	x	x						
Lahna Çiftliği	x	x	x	x		x			x
Keşli Çiftliği	x	x	x	x	x				
Galladin Çiftliği	x	x	x						
Papasbergos Çiftliği	x	x	x	x					
Akçabergos Çiftliği	x	x	x	x					
Sart Çiftliği	x	x	x	x					
Koruşan Çiftliği	x	x	x		x		x		
Kalyoz Çiftliği	x	x	x	x		x	x		

Tablo 4: Hayvan Bilgileri

Çiftlik Adı	K.baş	Büyükbaş			Yük-Binek						Arı	
	Ağnam	Karasıgr Cinsi (inek-)	Manda Cinsi	Deve	Büyükbaş Toplamı	Karasıgr Öküzü	Koşu Mandası	Beygir-Tay-Kısırak	Merkep	Hergele		Yük-Binek Hayv. Toplamı
Anarşa Çiftliği	200		2		2	24	6	2			32	
Çukurbosna Çiftliği	261	24	28		52	17	8	4	3	10	42	
Haramidere Çiftliği	350		10		10	24	5	3	2		34	
Ekşinoz Çiftliği		11			11	16	4	2		23	45	
Kabadak Çiftliği	875	45	9	15	69	28	12	7	1	33	81	15
Dereköy Çiftliği		55			55	21	4	1			26	
Tatacık Çiftliği												
Dikilikaya Çiftliği	185	19	1		20	17	8	2		18	45	20
Moha Çiftliği		14	8		22	12	4				16	
Sadık Paşa Çiftliği	187	12	26		38		9	2		10	21	
Bahşayış Çiftliği		36	34		70	48	16	9		47	120	100
İskece Çiftliği			55		55	16	4	3		19	42	20
Karaağaç Çiftliği	317	47	8		55	26	5	17		26	74	
Çöplüce Çiftliği		9	5		14	31	8	3			42	
Arnabut-ı Kebir Çiftliği												
Lahna Çiftliği ²⁸						26	6	2			34	46
Keşli Çiftliği		14	20		34	38	6	3			47	
Galladin Çiftliği												
Papasbergos Çiftliği	70	83	36		119	44	10	41	3		98	40
Akçabergos Çiftliği		10	12		22	24	8	5			37	
Sart Çiftliği			49		49	20	8	1		24	53	6
Koruşan Çiftliği	120	30	8		38	31	10	2	1	30	74	
Kalyoz Çiftliği		13	10		23	25	4	4		10	43	2
	2.565	422	321	15	758	488	145	113	10	250	1.006	249

Tablo 5: Toplam Temettü, Toplam Emlak ve Hayvan Kıymetleri (Kuruş)

²⁸ Lahna çiftliğinde çiftliğin kendi üzerinde hayvan kaydı yoktur. Kayıtlı olan hayvanların bir kısmı çiftliğin iki müsteciri olan Kalikratya'lı Kiryako ile kardeşi Apostol'a; bir kısmı da çiftlikteki değirmen ve bahçenin müsteciri Loçça'lı İstoyan v. Daliko'ya aittir.

Çiftlik Adı	Mutasarrıfı/Müsteciri	Temettü (Gelirler)	Emlak Kıymeti	Hayvan Kıymeti	Yekün Kıymet
Anarşa Çiftliği	Dilbizar Hanım	14.000	66.787	5.900	86.687
Çukurbosna Çiftliği	İbrahim Edhem oğlu Mustafa	6.000	22.486	16.460	44.946
Haramidere Çiftliği	Hüsrev Paşa	6.000	34.500	8.890	49.390
Ekşinoz Çiftliği	Hüsrev Paşa	12.150	92.200	27.460	131.810
Kabadak Çiftliği	Mihrişah Valide Sultan Vakfı	2.500	21.720	9.540	33.760
	Mutasarrıf Ahmed Ağa		18.350		18.350
Dereköy Çiftliği	Fetva Emimi Efendi	7.000	39.120	3.990	50.110
	Müstecirler Angel ve Aleksî	3.500	-	6.880	10.380
Tatarcık Çiftliği	Liman Bey	3.000	6.300	-	9.300
Dikilikaya Çiftliği	Belirtilmemiş	7.130	13.550	9.140	29.820
Moha Çiftliği	Darbhane-i Amire	3.500	20.700	4.520	28.720
Sadık Paşa Çiftliği	Sadık Paşa	3.500	20.150	4.200	27.850
	Müstecir Abaza Mehmed Ağa	3.000	-	6.020	9.020
Bahşayış Çiftliği	Darbhane-i Amire	15.000	93.500	25.785	134.285
İskece Çiftliği	Arnavut İsmail Bey	7.000	61.400	21.230	89.630
Karaağaç Çiftliği	Esmâ Sultan	2.000	36.200	11.180	49.380
	Mültezimler Hacı Ahmed ve Hacı Mehmed	4.921	-	9.230	14.151
Çöplüce Çiftliği	İhtisab Nazırı Mehmed Ağa	7.000	51.750	10.705	69.455
Arnabut-ı Kebir Çiftliği	İhtisab Nazırı Mehmed Ağa	2.000	32.500	-	34.500
Lahna Çiftliği	Katib Halil Efendi	6.000	40.700	6.000	46.700
	Müstecirler Kiryako ve Apostol	-	-	5.640	5.640
	Değirmen ve Bahçe Müsteciri İstoyan v. Daliko	1.200	-	1.150	2.350
Keşli Çiftliği	Tanaş Veled-i Apostol- Kiryako-Panayot	6.000	32.428	14.500	52.928
Galladin Çiftliği	Oruç oğlu Osman Ağa	2.500	36.000	-	38.500
Papasbergos Çiftliği	Sultan Selim Han'ın Üçüncü Kadını ve Dördüncü Kadını	21.942	5.390	15.940	91.782
	Müstecirler Anderya, Foti, Nikoli	-	-	13.950	13.950
Akçabergos Çiftliği	Mehmed Emin Ağa	7.500	40.860	13.080	61.440
Sart Çiftliği	Yakub Ağa	6.000	35.300	23.020	64.320
Koruşan Çiftliği	İbrahim Edhem Ağa	4.000	18.200	15.790	37.990
Kalyoz Çiftliği	Hacı Hüseyin Ağa	7.000	19.900	7.935	34.835
	Toplam				

T.C. İZMİR EKONOMİK VE SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ (İİSBİEM) DERS NOTLARI

75

24

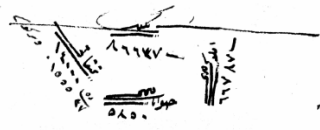
تاریخچه و مفاهیم در کتب

چکیده

مفهوم استانه طوشانه گذشته سابقا مردم سکنه را میزبانان خانه و نیز خانان

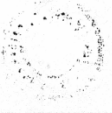
تاریخچه	تاریخچه	تاریخچه	تاریخچه
۱۴۵۰	۱۴۵۰	۱۴۵۰	۱۴۵۰
۱۴۵۰	۱۴۵۰	۱۴۵۰	۱۴۵۰
۱۴۵۰	۱۴۵۰	۱۴۵۰	۱۴۵۰
۱۴۵۰	۱۴۵۰	۱۴۵۰	۱۴۵۰

تاریخ

با توجه به مروری بر حقیقت مکتوبه سفا هیرلی اوردن نوبن صای بیلی اوردن نوبن صای بیلی
نام دجله و مرز و عاقبتی است

۱۴۵۰	۱۴۵۰	۱۴۵۰	۱۴۵۰
۱۴۵۰	۱۴۵۰	۱۴۵۰	۱۴۵۰
۱۴۵۰	۱۴۵۰	۱۴۵۰	۱۴۵۰
۱۴۵۰	۱۴۵۰	۱۴۵۰	۱۴۵۰

ML.VRD.TMT.d.06752

